

МАХЛАЙ О. М.,
кандидат психологічних наук,
доцент,
начальник кафедри спеціальних дисциплін
(Національна академія Державної
прикордонної служби України)

УДК 343.9:343.359.3

ПРОТИДІЯ ТРАНСКОРДОННІЙ ЗЛОЧИННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ УКРАЇНИ

У статті розглядається протидія транскордонній злочинній діяльності на державному кордоні України.

Ключові слова: державний кордон, транскордонна злочинність, транснаціональна злочинність.

В статье рассматривается противодействие трансграничной преступной деятельности на государственной границе Украины.

Ключевые слова: государственная граница, трансграничная преступность, транснациональная преступность.

The article deals with the counteraction of cross-border criminal activity on the state border of Ukraine.

Key words: state border, cross-border crime, transnational crime.

Вступ. Зважаючи на необхідність розроблення ефективної системи запобігання транскордонній організованій злочинній діяльності на державному кордоні як соціально-правового явища потребує ґрунтовного дослідження сутності, поняття, особливостей, структури, а також причин та умов появи.

Нині організована злочинна діяльність у світі приймає транснаціональний характер, яка являє собою найбільш складний об'єкт для дослідження.

Організована злочинна діяльність стає транснаціональною (транскордонною), якщо вона пов'язана з незаконними операціями з переміщення матеріальних засобів через державний кордон та під час здійснення злочинної діяльності використовуються сприятлива ринкова кон'юнктура інших держав, відмінності у системах правосуддя різних держав, а також корупція та насильство.

Постановка завдання. Транскордонна злочинність є однією з головних правових та соціальних проблем безпеки нашої держави, яка підриває демократичні інститути, моральні та етичні цінності і справедливість, завдає шкоди сталому розвитку й принципу верховенства права.

Так Г.П. Жаровська підкреслює, що процеси, які на початку ХХІ ст. відбуваються у світовій економіці, торгівлі, суспільно-політичному житті, є передумовою виникнення принципово нової ситуації у кримінальному світі, що знаходить своє відбиття, зокрема, у появі транснаціональної (транскордонної) організованої злочинності, яку можна віднести до новітніх феноменів, що формують сучасну картину світу [1].

Транскордонна злочинна діяльність на державному кордоні є суттєвим чинником посилення соціальної напруженості та дестабілізації суспільних відносин за своїми масштабами та руйнівним впливом у прикордонних районах України.

Результати дослідження. Транскордонна злочинна діяльність – це не просто новий вид транснаціональної злочинної діяльності, а особливе суспільно негативне та небезпечне явище, щільно пов'язане з тіньовою економікою та корупцією. Якщо організована злочинна діяльність – це високолатентне явище, транскордонна злочинна діяльність має ще більш потаємний характер.

Особливістю транскордонної злочинної діяльності на державному кордоні України є те, що єдиної моделі транснаціональної злочинної організації немає. Вона різниться за формою, розмірами, сферою діяльності.

Транскордонна злочинна діяльність на державному кордоні України склалася об'єктивно на ґрунті серйозних соціально-економічних, політичних, ідеологічних, моральних, правових та інших проблем, що виникають у суспільстві.

Так, особливої гостроти проблема транскордонної злочинної діяльності на державному кордоні України набуває:

по-перше, з виявлення випадків зловживання службовим становищем серед прикордонників або інших осіб, на яких покладено виконання функцій держави;

по-друге, відсутністю ефективних методів запобігання цьому негативному явищу, низьким рівнем ефективності взаємодії з іншими органами та підрозділами, недосконалістю інформаційно-аналітичного забезпечення та процедур притягнення винних осіб до відповідальності, низьким рівнем довіри до влади з боку громадян.

Також транскордонній злочинній діяльності на державному кордоні України сприяють глобальні соціально-економічні процеси у світі:

- глобалізація;
- міждержавна та міжрегіональна міграція;
- формування світового інформаційно-культурного простору.

Так, С. Філіпов підкреслює: «Проблема будь-якої глобалізації, у першу чергу, означає інтенсивну криміналізацію тих сфер життєдіяльності суспільства, які передбачають міждержавні і міжнаціональні контакти. Глобалізація організованої злочинності є наслідком глобалізації всіх світових відносин, як економічних, фінансових, так і технологічних» [2, с. 59].

Суттєвим чинником розвитку транскордонної злочинної діяльності на державному кордоні України є політична нестабільність у суспільстві.

Нині науковцями-правниками зміст поняття «транскордонна злочинна діяльність» визначається по-різному, а саме:

- через характеристику транснаціональних злочинних організацій;
- через більш широке поняття «транснаціональна (транскордонна) злочинність»;
- через більш вузьке поняття «діяльність транснаціональних кримінальних корпорацій»;
- через транснаціональну (транскордонну) злочинність, що є підвидом загальної організованої злочинності;
- через змішування понять «транснаціональна (транскордонна) злочинність» і «міжнародна злочинність».

Характерні особливості транснаціональної (транскордонної) організованої злочинності, які пов'язані з національними кордонами, визначені Г.П. Жаровською:

- *інтернаціональність* – до складу транснаціональної (транскордонної) організованої злочинної діяльності входять представники різних національностей;
- *структурованість* – транснаціональні (транскордонні) злочинні організації мають складну структуру взаємозв'язків;
- *гнучкість* – здатність транснаціональних (транскордонних) злочинних організацій до активної співпраці з іншими соціально-політичними інститутами;
- *злочинна інноваційність* – транснаціональні (транскордонні) злочинні організації використовують передові інформаційні техніко-технологічні інновації;
- *швидкість та мобільність* – транснаціональні (транскордонні) злочинні організації є мобільними, з погляду переміщення в межах регіону, в якому реалізуються злочинні схеми;
- *контроль* – транснаціональні (транскордонні) злочинні організації намагаються здійснювати тотальний контроль над певною сферою кримінальної діяльності;
- *адаптація* – транснаціональні (транскордонні) злочинні організації швидко адаптуються до економічних, політичних, юридичних, митних умов, в яких вони діють;
- *силові методи розв'язання проблем* – транснаціональні (транскордонні) злочинні організації використовують силу, погрози, шантаж із метою розв'язання проблем [1].

Основними факторами існування транскордонної злочинної діяльності на державному кордоні України є:

по-перше, нові підходи щодо розвитку міждержавних та міжнародних відносин, розширення економічних і соціальних зв'язків, розвиток міжнародної торгівлі, збільшення міжнародних перевезень, що створює комплекс можливостей для активної діяльності транскордонної (транснаціональної) злочинної діяльності на національному кордоні;

по-друге, міграція населення, утворення в різних державах етнічних діаспор, які мають власні традиції та власну ментальність, зокрема ментальність і традиції у сфері злочинній;

по-третє, наявність розбіжностей у законодавстві різних держав;

по-четверте, утворення глобальної логістичної інфраструктури, яка використовується для контрабандної (економічної і кримінальної) діяльності, торгівлі людьми, незаконної міграції.

Необхідно розглянути ознаки транскордонної злочинної діяльності на державному кордоні України:

транскордонна злочинна діяльність – явище негативне, що завдає шкоди суспільству загалом, так і конкретним його членам;

транскордонна злочинна діяльність є соціальним явищем, наслідком причин й умов, що мають соціальний характер;

транскордонна злочинна діяльність має кримінально-правову характеристику;

транскордонна злочинна діяльність – власне явище. Як будь-яке явище, воно закономірне за причиново-наслідковою залежністю та зв'язком, за взаємодією з іншими соціальними явищами – економікою, політикою, ідеологією, психологією суспільства та соціальних спільнот, управлінням, правом тощо;

транскордонна злочинна діяльність складається з конкретних злочинів, вчинених на певній території державного кордону у відповідний період часу;

транскордонна злочинна діяльність характеризується стійкістю.

Підбиваючи підсумки стосовно вищевикладеного, можна сформулювати висновок, що транскордонна злочинна діяльність є продуктом суспільства, пронизує різні його сфери і суспільні відносини. Водночас вона володіє власними специфічними характеристиками і закономірностями розвитку як порівняно самостійне цілісне соціально-правове явище.

Нині національні кордони стали саме тим місцем, де злочинні елементи концентруються, щоб потім набрати транснаціонального масштабу.

Так, В.О. Корольов визначає такі види транскордонної злочинної діяльності на державному кордоні:

по-перше, організація каналів нелегального переправлення мігрантів;

по-друге, транскордонна торгівля людьми;

по-третьє, кримінальна контрабанда;

по-четверте, економічна контрабанда [3].

У процесі транскордонної злочинної діяльності на державному кордоні України використовуються незаконне переміщення, незаконне ввезення, незаконне вивезення, незаконний транзит.

Також у процесі транскордонної злочинної діяльності застосовуються: вербування, перевезення, передача, приховування, купівля-продаж, погрози, примушення, викрадення, шахрайство, обман, зловживання владою, уразливість положення.

Розглянемо види діяльності транскордонних злочинних угруповань на державному кордоні України.

Організація каналів незаконного переправлення мігрантів може проявитися у таких формах:

– організація незаконного переправлення осіб через державний кордон України;

– керівництво незаконним переправленням осіб через державний кордон України;

– сприяння незаконному переправленню осіб через державний кордон України порадами, вказівками, наданням засобів або усуненням перешкод.

Транскордонна торгівля людьми може проявитися у таких формах:

– незаконне переправлення осіб через державний кордон із метою трансплантації органів;

– незаконне переправлення жінок через державний кордон для подальшої експлуатації у сфері секс-індустрії;

– незаконне примусове вивезення дітей і інвалідів через державний кордон для залучення жебрацтва.

Контрабанда економічна або кримінальна здійснюється переміщенням поза контролем або переміщенням шляхом приховування від контролю.

Економічна контрабанда може проявитися у таких формах:

– незаконне переміщення товарів і вантажів через державний кордон;

– незаконне переміщення валюти, кольорових, дорогоцінних та банківських металів;

– незаконне переміщення історичних та культурних цінностей;

– незаконне переміщення стратегічно важливих сировинних товарів;

– незаконне переміщення автомобілів через державний кордон.

Кримінальна контрабанда може проявитися у таких формах:

– незаконне переміщення зброї, боєприпасів та вибухово-небезпечних предметів через державний кордон;

– незаконне переміщення отруйних, сильнодіючих, радіоактивних речовин;

– незаконне переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів через державний кордон.

С.Д. Скулиш і В.О. Глушков визначають: «Транснаціональна злочинність є результатом діяльності організованої злочинності, її трансформації, виходом за межі території однієї держави, внаслідок чого та набула міжнародних, глобальних масштабів. По суті, це один із вищих рівнів кримінальної

еволюції, викоренити який практично неможливо, але цілком реально зменшити її негативний вплив на сучасну світову економіку та політику» [5, с. 190].

Висновки. Результати соціологічних та кримінологічних досліджень, транскордонна злочинна діяльність на державному кордоні стала однією з найбільш актуальних проблем сучасного світового суспільства. Населення часто відчуває незахищеність перед нею.

Однією з причин такого стану є не завжди достатньо зважене, обґрунтоване, належним чином організоване запобігання транскордонній злочинній діяльності з боку держави. Відомо, що запобігання транскордонній злочинній діяльності є однією з основних внутрішніх функцій будь-якої держави.

Саме тому визначальним завданням державної політики на сучасному етапі має стати максимальна концентрація зусиль усіх гілок влади та органів місцевого самоврядування на комплексному здійсненні радикальних економічних, правових, організаційних та силових заходів щодо рішучого обмеження всіх видів злочинних проявів, особливо на державному кордоні України.

Саме в цьому і має знайти свій прояв правова, зокрема, кримінально-правова політика держави у сфері запобігання транснаціональній злочинній діяльності на державному кордоні України.

Список використаних джерел:

1. Жаровська Г.П. Транснаціональна злочинність: джерела, ознаки, структура взаємозв'язків / Г.П. Жаровська // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2013. – Вип. 60. Правознавство. – С. 111–117 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/st/660/19.pdf>.
2. Інтегроване управління кордонами. Теорія і практика: Міжнародна науково-практична конференція (21–22 травня 2013 р.): ДПСУ, НАДПСУ ім. Б. Хмельницького. – Х.: Вид. НАДПСУ і м. Б. Хмельницького, 2013. – С. 146.
3. Корольов В.О. Сутність транскордонної організованої злочинної діяльності на державному кордоні України / В.О. Корольов // Вісник Академії митної служби України: науковий збірник. – 2015. – № 2. – С. 167–173.
4. Скулиш Є.Д., Глушков В.О. Поняття транснаціональної організованої злочинності та її співвідношення з тероризмом / Є.Д. Скулиш, В.О. Глушков // Право і суспільство. – 2012. – № 2. – С. 190–194.

МУДРЯК Т. О.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
(Університет державної фіскальної служби України)

ДРОБІНЯК Р. С.,

студентка
(Університет державної фіскальної служби України)

УДК 343.221.5

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Стаття присвячена дослідженню питань кримінальної відповідальності юридичних осіб та практиці застосування заходів кримінально-правового характеру в іноземних країнах.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, юридична особа, покарання, заходи кримінально-правового характеру.

Статья посвящена исследованию вопросов уголовной ответственности юридических лиц и практике применения мер уголовно-правового характера в зарубежных странах.

Ключевые слова: уголовная ответственность, юридическое лицо, наказание, меры уголовно-правового характера.

This article is devoted to research of issue of criminal liability of legal entities and the practice of applying criminal-law measures in foreign countries.

Key words: criminal liability, legal entity, punishment, measure of criminal-law.

